

BLIC

NEWS

• broj 98
• 21. novembar 2001.
• cena 40 dinara

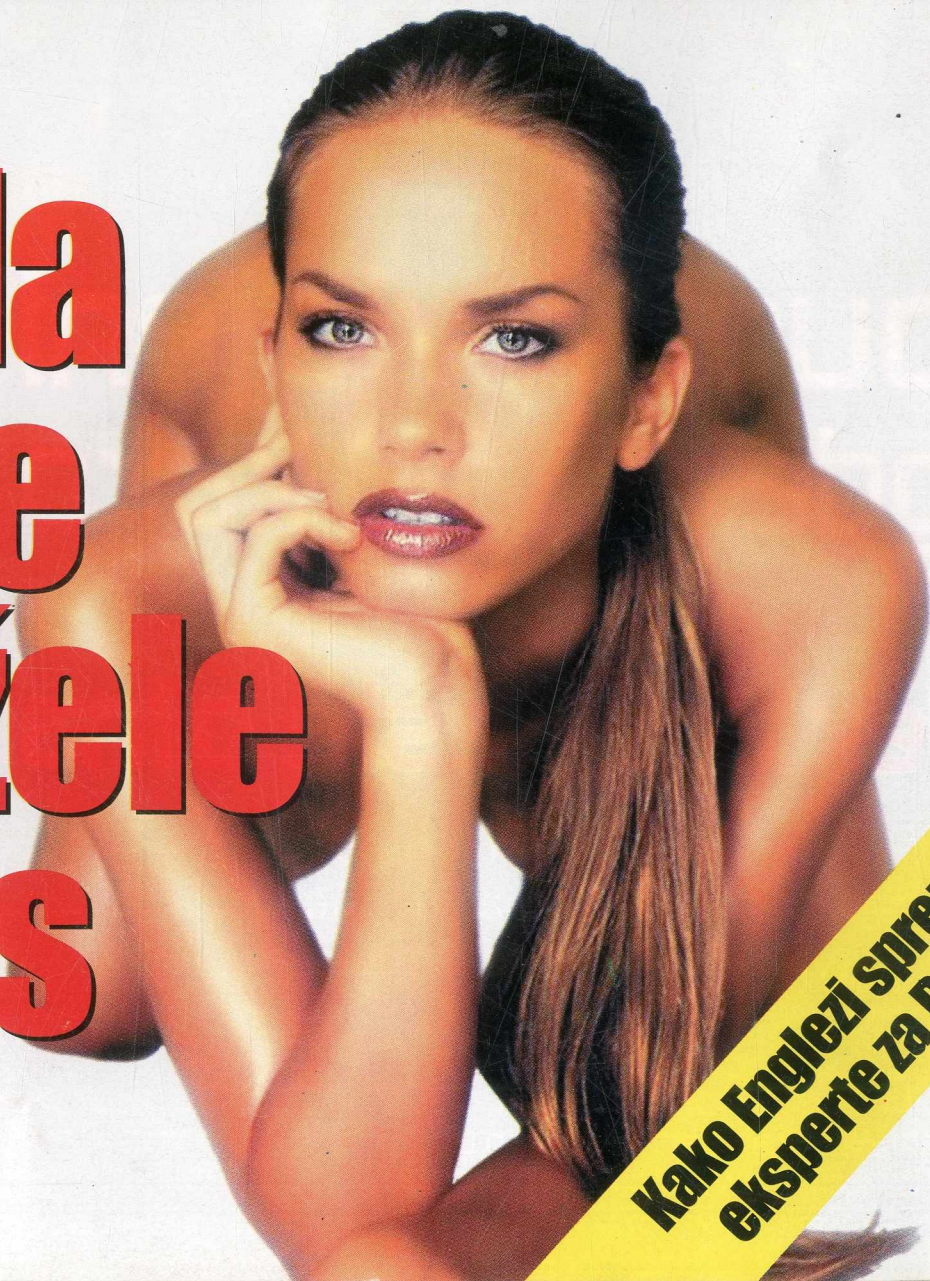
Politika Društvo Svet Kultura Život Sport

Zašto je DB morao da padne

Kada žene ne žele seks

**Kako Englezi spremaju
eksperte za Balkan**

Izumiranje doma

Da bi postala bestseler u Srbiji danas, knjiga po pravilu mora izaći iz kruga onih koji čitaju i nekim drugim putem privući kupca, a za to na raspolaganju stoje politika, estrada i mediji

I mali su u svetu mnogi srpski pisci uspeha, a njihova dela doživljavala su više izdanja. Recimo „Nečista krv“ Bore Stankovića je upravo uoči svetskog rata krčila put u svet i možda bi danas bila mnogo poznatija i u svetskoj literaturi da vior ratnih sukoba nije pomeo njenu sudbinu. Puno izdanja imale su posebno knjige Ive Andrića, i to ne samo posle dobijanja Nobelove nagrade za književnost, nego i tokom poslednje decenije kada je svet otkrio kako se u njegovoj prozi nalazi ona mudrost koja strancu nedostaje da bi koliko-toliko razumeo sve ono što nam se u deceniji raspada i ratovanja događalo. Iako to izgleda više nego groteskno, strani vojnici su u Bosnu dolazili s Andrićevim knjigama zadenutim u džep vojne jakne i mogli su se videti kako ih, zatuvivši šlem na potiljak, u dugim časovima čekanja na pokret, uporno prelistavaju. Da li su išta u njima stvarno i razumeli, drugo je pitanje.

Imali su romani Miodraga Bulatovića i Meše Selimovića, naročito u Nemačkoj, više izdanja, i to kod najuglednijih izdavača, ali prvi srpski pisac koji se probio do pravog svetskog tržišta knjiga bio je ipak Danilo Kiš. Izdanja „Grobnice za Borisa Davidovića“ u „Pingvinu“ značila su izlazak srpske literature iz zabrana predstavljanja jedne male, daleke, neobične kulture, i iz zabrana prevođenja velike i vredne literature koja ipak nema dovoljno čitalaca u svetu. Knjiga Danila Kiša, a ne treba zaboraviti da je njen antisovjetizam, u namernoj ruku antistalinizam, za američko tržište bio prvorazredna preporuka, našla se u povlašćenom krugu takozvanih

Kueljo je postao novi mamač za snobove

kvalitetnih broširanih izdanja, dakle na putu na kojem se može stići i među dugotrajne bestsellere visoke literature. Ipak, iako je Kišova knjiga prodavana više nego dobro, a izdanja su sustizala jedno drugo tako da čak ni sam autor više nije imao potpun pregled koliko puta je „Grobница za Borisa Davidovića“ došampavana, Kišova zbirka povezanih priča nije postala pravi bestseler i po kriterijumima koji važe na tom tržištu.

Jedini, prvi, pravi, veliki bestseler srpske književnosti bio je „Hazarski rečnik“ Milorada Pavića, koji ne samo što je i najprevođenija knjiga srpske lite-

rature već je tokom čitave godine bio u vrhu popularnosti na glavnom svetskom tržištu knjiga, u Americi, i uopšte na engleskom jezičkom području. Svet je ludovao za Hazarima i nikome nije ni na pamet padalo da ćemo samo deset godina kasnije biti sasvim blizu da ispunimo njihovu sudbinu, bliže nego u godinama najžešćih turskih divljanja Srbijom. Danijel zapadnog sveta uzeće našu propast u razmatranje tek kada domaće ludilo zavlada scenom.

Godinu u kojoj je objavljen završio je Pavićev roman među prvih deset bestseler, i to u

pregledu čitave te godine, a ako se ima na umu kakva je to knjiga, da nije reč o popularnoj prozi koja ugađa svom čitaocu i dodvorava mu se na sve načine, već knjiga koja svog čitaoca stavlja pred velika iskušenja i od njega zahteva mnogo više stvaralačkog truda i uživanja nego neka klasičnija naracija, onda je to rezultat koji nije samo zadivljujući, već je u mnogo čemu nepovnljiv. Ako je reč o nekim

srodnim knjigama, kao što su Kortasarov „Školice“ ili Nabokovljeva „Bleda vatra“, koje su takođe bile svetski hit, one nisu stigle među bestsellere, još manje se u du-

Prvi srpski pisac koji se probio do svetskog tržišta knjiga bio je Danilo Kiš

aćeg bestselera

FOTO: ĐORĐE KOJADINOVIC

gom vremen-
skom trajanju
održale na vrhu
liste najpopu-
larnijih dela.

Razlog za to
je fascinacija
nečim što nije
sasvim novo, jer
oblik „Hazar-
skog rečnika“
vuče korene do

enciklopedija doba prosvete-
nosti, renesansnih anatomija,
antičkih polihistorika, pa i sa-
mog Homera, ali je toliko do-
bro zaokruženo da predstavlja
senzaciju samo po sebi. Nap-
raviti, alhemičarski, od romana
leksikon, to deluje kao neka
nadstvaralačka moć. S druge
strane, to je oblik koji je tokom
modernog doba svet prigrio

**Jedini, prvi,
pravi, veliki
bestseller srpske
književnosti bio
je „Hazarški
rečnik“
Milorada Pavića**

kao rezervoar zna-
nja i zalogu istorijskog optimizma da
akumulacija saznanja nekuda vodi, što
je kod Pavića izloženo korozivnoj stva-
ralačkoj sumnji koja je u literaturi zbog
svog ironijskog delovanja bolja od
svega. Napokon,

doba nelinearnih kompjuter-
skih jezika, hiperteksta i umno-
žavanja putanja kojima raču-
nari dopuštaju da se kroz neki
simbolički materijal krećete,
učinili su da Pavićev leksikon
bude upravo prvi književni ob-
lik jedne nove epohe. Uz sve
to, Pavić je pričao daleku i ne-
običnu priču, poetski nadahnu-
tim jezikom, i donosio egzotič-

ni ukus istoka. A povrh svega,
pogađao je temu nestajanja i
jevrejstva, koja je neka vrsta
rdave savesti sveta koji je olako
gledao tokom milenijuma uniš-
tavanje ovog plemena zbog
jedne potpuno nedopustive op-
tužbe za neprihvatanje hrišćan-
stva i ubistvo Boga.

Kada se sve to uzme u obzir,
moglo bi se reći kako su vrhovi
svetske književnosti i uspeha na
zahtevnom i komplikovanom
tržištu, u književnoj razmeni do-
bara, ipak dostupni. Jugoslo-
venske ekspedicije penjale su se

po vrhovima Hi-
malaja za koje su
naše planine
brežuljci ili lako
zatalasana ravni-
ca - sa time bi se
mogli uporediti i
usponi srpskih
pisaca. Andrić na
Mont Everestu
Nobelove nagra-
de za književ-
nost, Pavić na ču-
venom K2 vrhu

svetskih bestselera. Ta slika knji-
ževnog alpinizma, uspon duha
u vrleti svetskih izazova, morala
bi da bude podsticaj za srpske
pisce. Jer ko ne želi sve, taj vrlo
često ne dobija ništa.

Taj podsticaj, međutim, da-
nas ne deluje na srpske pisce.
Oni su se najčešće prepustili je-
zi domaćih prilika i svo im se
umeće sastoji u veštom mane-
visanju između domaćih izda-
vača koji u njima vide pogon
medijske promocije i spremni
su da za to plate više nego što
to tržište hoće da podrži. Na-
ravno da se tome nema šta pri-
govarati kada je reč o ulaganju
u domaće stvaralaštvo. Ako se
na njega ne bude budno motri-
lo da bi ga ohrabivali i nego-
vali, ako se ovde zapusti i pre-
da opštem razočaranju u finije
poslove duha, zar će se to ika-
da igde moći da nadoknadi?

Bestselera u srpskoj književ-
nosti danas kao da i nema.
Gde su ona vremena kada je
svaka NIN-ova nagrada znači-
la prvi svečarski tiraž od dva-
deset hiljada primeraka? Gde
su ona vremena kada se slavi-
lo srebrno izdanje posle pede-
set hiljada primeraka, a zlatno
posle sto? Ko bi danas dosti-
gao četvrt miliona Andrićevih
dela samo u kompletima, a
nebrojeno mnogo u posebnim

izdanjima? Ko danas razmišlja
o tome da se peiperbek izda-
nja nisu štampala ispod pet hi-
ljada primeraka?

Današnje srpsko tržište ima
neumoljivu logiku malih broje-
va. Za njega je dosta petsto
primeraka nekog manje poz-
natog pisca da primeraka nje-
gove knjige bude barem dve-tri
godine u prodaji. Za njega je
dovoljno hiljadu primeraka
knjige prosečno popularnog
autora. A oni najpopularniji
mogu računati na tiraže do tri
hiljade u razložnom vremenu

prodaje, pa tek ako
dobiju neku važnu
nagradu, ili se us-
talasa javnost, pre-
laze preko ove bro-
jke. Tada izdanja
magično zastaju
oko osam hiljada -
koliko zapravo i
ima redovnih ku-
paca knjiga, i tek
ako je reč o knjizi
koja može da stek-
ne vrlo široku po-
pularnost, takvu da je kupuju i
oni koji ne čitaju redovno, mo-
že ići dalje.

U tom i takvom kontekstu
jedva da se može ozbiljno go-
voriti o bestsellerima. Kada je
štampan Grasov roman „Lum-
bur“, izdavač je više knjiga po-
delio recenzentima i medijima
nego što je tiraž popularnog iz-
danja kod nas. Uostalom, nije
slučajno da se nijedan novi, ili
obnovljeni prevod knjiga Gin-
tera Grasa nije pojavio čak ni
posle Nobelove nagrade koju
je dobio pre dve godine. To go-
vori o razmerama siromaštva,
pre petnaest godina bilo bi ob-
javljeno barem pet njegovih
naslova, a najmanje jedan bi
postigao zavidan tiraž.

Ali, zato je kod nas objavljeno
nekoliko delova nepostojeće
knjige izmišljene prema te-
levizijoj seriji „Kassandra“, a Ku-
eljo je postao novi mamac za
snobove koji veruju da u ono-
me što i oni razumeju leži prava
mudrost literature. Da bi
postala bestseller u Srbiji da-
nas, knjiga po pravilu mora
izaći iz kruga onih koji čitaju i
nekim drugim putem privući
kupca, a za to na raspolaganju
stoje politika, estrada i mediji,
pa ko voli nek izvoli.

ALEKSANDAR JERKOV